

verordeningen, in verschillende Duitsche staten en steden in den laatsten tijd getroffen. Zoo sprak een ambtenaar van een der Beiersche ministeries over »die neuerlichen Verwaltungsmasnahmen auf dem Gebiete der Denkmalpflege in Bayern», Dr. Bredt over »Ortsstatute» en Prof. Dr. Weber over »Städtische Kunstkommissionen».

Onder deskundig geleide werden door de deelnemers aan het congres de monumenten van Lübeck en Wismar bezocht. Vooral in deze laatste plaats trof het, dat het restaureeren van oude gebouwen toch ook in Deutschland nog dikwijls geschiedt op eene wijze, die eigenlijk betreuenswaard moet heeten. Daarentegen had men in Lübeck gelegenheid den practischen zin te bewonderen, waarmede de Duitschers hun zorg voor monumenten dikwijls weten uit te oefenen. Reeds het vorig jaar hadden wij een staaltje daarvan gezien te Mannheim, waar men de kosten der uitbreiding van het oude raadhuis ten deele wist te dekken door de grondverdieping in te richten tot winkels. In Lübeck maakte men twee belangrijke oude huizen, het gildehuis der schippers en het z.g. Schnabelhaus — eene voormalige patriciër-woning — rentegevend door ze gedeeltelijk in te richten en te verpachten als restaurant en Weinstube. Niet alleen komen op deze wijze de middelen tot onderhoud gemakkelijk bijeen, maar de gebouwen zelf worden bewaard voor het doode curiositeit-aspect: juist door hunne practische bestemming blijven zij »leven» en trekken ook het bezoek van den gewonen man, die er niet aan denken zou ze als »museum» te bezichtigen. . . .

Zoo bood dan ook de negende »Denkmalpfegetag» veel belangrijks en leerzaams, waarvan de korte mededeeling op deze plaats ertoe moge bijdragen, dat het volgende congres, dat in September 1909 te Trier bijeenkomt, door meer belangstellenden uit Nederland worde bezocht.

JAN KALF.

HET STADHUIS TE 'S-HERTOGENBOSCH.

Na de vereerende uitnoodiging, om een historisch en oudheidkundig overzicht van het stadhuis in Den Bosch te geven, naar aanleiding van den kortgeleden ontdeekten onderbouw, waarop door een oudheidlievend stadgenoot en ijverig onderzoeker den heer Jan Mosmans, het eerst de aandacht gevestigd werd, heb ik mij eenige dagen aan het werk gezet en deel de uitkomsten van dien arbeid hier mede.

Het plaatselijk onderzoek — ter vaststelling der monumentale gegevens — werd ons welwillend door het stedelijk bestuur toegestaan; onzen welgemeenden dank zij het hiervoor gebracht. De verzameling van oude prenten en afbeeldingen van de Grootte Markt met 't stadhuis¹⁾ en vooral van het laatste alleen was nog belangrijker dan de schilderij van den zeeslagenschilder Johannes van Beerstraten²⁾, om het gebouw in zijn ouden toestand

1) Aanwezig op het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant.

2) Zie: »Biographisch Woordenboek der Nederlanden», II deel, bl. 261—262.